Година I. Сливен, 5 Септември 1893 г. Книжка VII.

ЗДРАВОСЛОВИЕ

или

ЗАПАЗВАНИЕ ЗДРАВИЕТО И ЛѢКУВАНИЕ БОЛѢСТИТѢ ПО НАЙ-БЕЗВРѢДЕН НАЧИН.

Лѣчебната свобода.

В образованиа свѣт, особенно в Франциа, се е подигнал един твърдѣ важен въпрос, то е, дали лѣчението трѣбва да бъде свободно, или трѣбва да бъде ограничено под привилегиата само на лѣкаритѣ; с други думи лѣкаритѣ да играіат съштата рол относително до тѣлото, както духовнитѣ, в религиозно отношение, играіат с душата: свободно еднитѣ да моріат тѣлото; свободно другитѣ да откупуват душата от ада.

По тоіа въпрос се е поіавила една брошурка под заглавие „свободата на медицината". В неіа се разглежда като каква е била медицината в разнитѣ исторически времена, и каква е тіа днес в 19 иа вѣк, вѣк на напрѣдока.

Като въпроса е твърдѣ сериозен за человѣчеството изобшто, ние си позволіаваме да направим нѣкои извлѣчениа от неіа за разіаснение на прѣдмѣтниа въпрос:

I Свобода или привилегиа?.

„Едно от най-многото ліубопитни зрѣлишта е това, което ние прѣкарваме от един вѣк насам. Има повече от един вѣк от както Франциа се обзе от едно благородно и великодушно възхищтение към сво-

бодата, към свободата на сичко; една нова епоха се отварѣше за человѣштината.

„Ако и да се показаха много прѣпіатствиа против това начало, при сичко туй до послѣдиитѣ времена пазѣше се до нейдѣ едно уважение към това главно начало, когато се нападнѣше.

„Но от един четвърт вѣк насам ште видим, под режима назоваем републикански и демократически, да се поіавіават безочливо привилегиитѣ—то е, спънкитѣ на свободата—под сѣкакъв вид, без изкліучение даже на най-древниитѣ нѣшта.

„При сичко туй говори се ште за свобода! но говори се под един начин, а се върши под един друг; духаме според обстоіателствата кога топло, кога студено; без съмнѣние се цахождат двѣ противоположни доктрини: вътрѣшна и външна.

„Ако свободата е добро нѣшто, ако тіа е съштественоста и същето на человѣка, ако тіа е източника и необходимото условие на сичкитѣ добрини, то нека се държим от неіа, нека іа подкреніаме рѣшително в сѣко едно отношение.

„Да се рѣши този главен въпрос: свободата е ли едно добро или едно зло нѣшто? Трѣба да сравним от сѣка една страна: земледѣлически, търговски, занаіатчийски, индустриално, литературно, научно, и прч., дѣйствиата на свободниа режим с тѣзи на привилегерованиа.

„Нека сега се ограничим в земем изкліучително този въпрос който е на дневния ред на когато важността е повече от колкото може да іа помисли нѣкой.

„Този въпрос, висіашти днес о „упражнението на медицината“. Земаме грижата в това си съчинение да изслѣдваме медицинското заніатие, да ли то може и трѣба да се упражніава свободно, както са повечето заніатиа, или трѣба да бъде под един извънреден и привилегерован режим.

II. Методическия въпрос.

„За да се рѣши, да от тъзи двѣ системи е по прѣдпочетителна: свободното ли, или подчинителното под правила медицинско упражнение, то трѣба да се отнесем до историята от разни времена и разни мѣста, и да сравним добрѣ състоянието, физическото и морално, положение отъ които народитѣ се са наслаждавали, когато тѣ са били подложени под единия или другия режим.

„Но това сравнение не е тъй лесно. Іавно е само че в начало на общественния живот, медицинското упражнение е било съвършено свободно. Сичкитѣ нѣща са тъй начнали. Но като какво е било условието на народитѣ под този пръв режим? Това е нѣщо мъчно да се постанови „по слѣдствие“ но ще благополучнитѣ народи, казват, нѣмат история, което е тъщото за тѣзи народи що са били без официална медицина.

„В историческитѣ времена, медицинската свобода или бинее е била никоги независима, но тіа не е била никоги монополизирана. Съществувало е сѣкога една помѣси от единия и отъ другия режим с прѣодолѣние коги към единия, коги към другия.

„Слѣдователно, като земем разнитѣ времена и мѣста, и сравним положението на народитѣ според прѣодолѣнието на едната или другата от тѣзи системи, то ще можем да рѣшим приблизително до възможност прѣдложения въпрос:

„Нѣщо добро ли, или лошо е медицинската свобода?

III. Източник на медицината.

(Вазисловик времена)

В начало на общинския живот, іавно е че упражнението на медицината, както и всичкитѣ други занаіатие е била свободна. Тъй сичкитѣ древни историци се съгласіават да кажат—което не се случва често—че в първобитнитѣ общини, всѣк е бил лѣкарь на себе си.

„Хората, на рѣдко болни, са били надарени, както животнитѣ, инстиктивно да си отбират лѣкарствата, които и сполучливо намирали.

„Но малко по малко, като се умножиха, тѣ се отдалечиха от естественна тоз пьть, като си сътвориха изкуственни нужди и развратиха естественнитѣ си инстинктивни способности, под прѣдлог именно да развиат интеллигентността си; болѣститѣ им са сплѣтоха повече и намиранието на лѣкарствата стана трудно, понеже инстинктивното начало у тѣх се затъпи.

„Тѣзи които бѣха най-малко отдалечени от природата, най проститѣ и най-неучени, съхраниха само таіа драгоцѣнна способност, към които другитѣ бѣха принудени да прибѣгват.

Тѣзи инстинктивни и съгледателни хора (будни или под едно сомнамбулическо положение) са били, в истинската смисъл на думата, първитѣ лѣкари.

„Болния, който сам самичак неможете да си намѣри лѣкарството, се отнасѣше до един сродник, до един приятель, до един съсѣд, или на конец до един непознат.

„По тоз начин болнитѣ се излагаха на публичнитѣ мѣста, тъй щото тѣзи които минуваха, ако са имали или видѣли същата болѣст, или имат съгледателна нѣкоіа добра, да им кажат като кое е найдоброто лѣкарство.

„За да се разпространи още повече тъзи аппирическа (из опит) медицина и да има всѣк достъп до неіа, излагаха по храмоветѣ, както и по други публични мѣста, по-забѣлѣжителнитѣ излѣчения и срѣдствата чрѣз които тѣ са се добили.

„От тук се е породила Иппократическата медицина.

„Иппократ не направи друго освѣн да събере и разпореди на классове болѣститѣ и лѣкарствата които бѣха открити.

„Министритѣ на храмоветѣ се опитаха много пъти да направіат медицината монополна, но нищо подобно не се указва да се е удало; първобитнитѣ лѣкари са: врачовницитѣ и гледачитѣ; тѣ бѣха популіарни и едничкитѣ първи изобретатели и устройтели на медицината.

„Жрецитѣ от това време, както в сичкитѣ други времена, не правѣха освѣн да експлоатират придобититѣ познаниа от свободнитѣ лѣкари — без никакво прибавление повече.

„По тоз свободен начин, най-проститѣ, неучени и популіарни хора, близо до природата, източник на сѣкаква истинска свѣтлина, бѣха направили първитѣ, най-мъчни и най-важни, крачки по медицинското заніатие.

„Таіа първа крачка бѣше и послѣдніа.

„Дѣйствително, изцѣло всички са съгласни че медицинското заніатие не е направило никакъв напредок от Иппократа насам, който е бил и е царьа на медицината.

„А пък Иппократ не направи нищо друго освѣн да събере и състави, колко годѣ, набліуденията на своитѣ прѣждебивши популіарни лѣкари.

„По свободниа тоз начин не само първата крачка бѣше направена, но още и усъвършенствуванието бѣше разположено да отиде, до колкото бѣ възможно, по нататък; медицината тъй устроена бѣше по-справедливо да слѣдва свободното си упражнение без ущърб на никого.

„Що са слѣдователно днес тѣзи правила? Защо привилегии? Защо не се слѣдваше както си бѣше оште от начало?

„Привелигированиа режим, който прѣтърпіаваме днес, не се оправдава с нищто; освѣн туй не се указва никаква опастност ако измѣним и направим свободно медицинското заніатие съобразно със нашитѣ прѣдѣди.

„Новата медицинска наука ни бѣлѣжи, че инстинкта на лѣкарствата не съществува в человѣка и че тѣзи, които мислiат тъй, прѣвратно основано.

„Като нѣшто твърдѣ странно се задава новата медицинска наука. Тiа, пълна от гордост и високоумие въвежда и подкрепiа едно слѣд друго, даже и одновременно, неоснователни хипотези, невѣроятни и противорѣчиви мнѣнiа.

„Официалната наука ни увѣрява, че человѣк е произхождение отъ животното и, от друга страна, не придобитѣ свойства, във борбата на живота, се съхранiават, се натрупват и се прѣдават по наслѣдствие.

„Ако това е тъй, то человѣк трѣбва да има не само същитѣ инстинкти които имат неговитѣ сродници животни, но още той трѣба да ги притежава във един по-голѣм размѣр и по-висока степен.

„Това което е точно и истинско, то е че животнитѣ имат инстинкта на лѣкарствата които подобават по-добрѣ на тѣхнитѣ болки; катадневнiа опит доказва това дѣйствие. Новата наука като отказва същiа този инстинкт на человѣка, тiа се намира във противорѣчие със собственната своiа прѣобразователна теория.

(Слѣдва).

ЗА СИАТИКАТА.

(Из „Магнетическиа вѣстник")

(практически съвѣт).

„Сиатиката" е една нервическа болѣст тъй наречена, понеже тiа се нахожда в нерва който носи това име. Болката начнава от горнiата част на кълката и слѣдва да се простира от към заднiата страна, като по-нѣкога стига чак до стъпалото на крака. Тiа е силна или срѣднiа, и се умножава от натиск, вървеж, движение и кашлица. Заалѣванието й стана оби-

кцовенно вечер със студени тръпки, горѣштина, по нѣкоги и пот.

Обикновенната медицина іа лѣчи чрѣз везиканти, парни бани, горещи душове, разтриванне, електризм и прч., и болката често прѣминува от само себе си. Чрѣз магнетизма, тіа се лѣчи по слѣдуіуштиа начин:

Когито болниа не е принуден да бъде на лѣгдото, накарай го да сѣдне върху един стол, тъй дѣто магнетизатора да може да си постави дѣсното колѣно или дѣсниа крак върху грабнащката кост долу около кълкитѣ. Послѣ постъпи по съштиа начин върху продължението на нерва. Дѣйствувай с дѣсното колѣно ако е лѣвата страна болна; с лѣвото, — ако е дѣсната. Всѣко дѣйствие може да се продължи от 5 до 10 минути. Подир това постави се от прѣдѣ му, колѣне срещто колѣне и крака срѣщто крака, и положи ръцетѣ си върху кълкитѣ, за едно колко годѣ време. По-послѣ направи провлѣкателни леки триаиа от горѣ до долу, като се слѣдва течението на болниа нерв; ощте направи валчести разтриваниа върху бъбрецитѣ, и свърши с голѣми течливи пасси от горѣ до долу. По едно, ощте по добрѣ но двѣ засѣданиа да се извършват в день; всѣко засѣдание ште се продължава от 40 до 50 минути.

И поставіанието само на магнита може да докара голѣма полза и да излѣчи болниа; но ако се продължи, то е по-добрѣ да се употрѣбліава той заедно и съвременно със человѣческиа магнетиз.

Излѣчителни примѣри.

1—Г. Леге разказва в *магнетическиа вѣстник* за излѣчението на един аптекарь, който е страдал страшно силно, от 6 мѣсеца, от една сцатика от коіато не можел да ходи. Пиевици, вандузи, мокси, везиканти и прч., нищо не е сполучило; магнетизма го е излѣчил в продължение на една недѣлиа.

II— Съштиа магнетизатор разказва още в съштиа вѣстник, излѣчението на Г. Гуата, живописец от Оксер, който е бил в едно положение още по-лошо. В продължение на 8 дни той начнава да ходи; но като бил принуден да остави града, жена му из послѣ слѣдвала да го магнетисва, и излѣчението станало съвършенно.

III – Доктора П. Гати, основателя на омиопатическиа институт в Генуа, разказва тоже в съштиа вѣстник за излѣкуванието в нѣколко недѣли на Г-ца А. Курз, една от най-прочутитѣ играчки в един от първитѣ Италиански театри, от една сиатика в лѣвиа крак, на коіато ни алопатическитѣ срѣдства, ни омиопатическитѣ, ни тѣзи на електриката, не са можли да спомогнат.

IV— В малкото си списание: *Разіаснение върху магнетизма, магнетически излѣчениа в Женева*, Лафонтен разказва за двѣ излѣчениа в разстоіание на 5, 6 недѣли.

V— Доктор Герард, който в това време не е бил още лѣкар, разказва в *„Ревіу Магнетик“*, когото издаваше в 1869 година, излѣчението, в 12 дни, на Г. Фрагота, 54, фобург Сент-Хоноре, който страдал от 8 мѣсеца от една сиатика много силна.

VI— Лепелтие де Оней иллага в *„Ревіу Магнетик“* издаван от А. Готис, рапорта на едно излѣчение което е направил на една мома на 28 години, коіато страдала от 6 мѣсеца.

VII— *„Іунион Магнетик“* съдържа едно писмо от нѣкой си на име Готиер, който увѣріава да е бил излѣчен в 20 засѣданиа чрѣз магнетизма от една твърдѣ упорита сиатика.

VIII— Едно излѣчение твърдѣ извънрѣдно е изложено от А. Буе в *„Магнетическиа вѣстник“*. Касае се за един болен който, от 24 години, е страдал от една най-лоша сиатика. Сичкитѣ разнообразни лѣчениа са биле изпитани, от които освѣн една легка и временна помощ, нищо повече не е придобил. Кра-

ка бил атрофиран, хода невъзможен и болниа досѣштал страшни болки. При сичко туй лошо положение, лѣчението се извършило в продължение на 2 мѣсеца.

IX— Госпожа Тарди, 62 годишна, № 40 улица де ла Бар, е била сѣкога добрѣ разположена от към здравието си; при сичко туй прѣз Септември 1889 година, тіа пада болна от една двойна сиатика, то е в двата крака, подир една простудка. В продължение на три мѣсеца тіа се лѣкува от разни лѣкари. В съштата година прѣз Декември тіа отиде при калугеркитѣ на Сент-Венсент де Пол, улица Коленкурт, дѣто слѣдва четри мѣсеца да се лѣчи от тѣхниа лѣкарь. Прѣз мѣсец Марта 1890 година, тіа остави това лѣчение, за да прави топли бани, които ѝ увеличиха болкитѣ. Послѣ тіа употрѣби студени душове, които тоже не ѝ спомогнаха в нищо и от които жилитѣ ѝ начнаха да се свиват. В продължение на лѣтото тіа отиде на банитѣ в Нери, които тоже не ѝ спомогнаха. В 1891 година тіа се повърна пак в съштитѣ бани, но болкитѣ тогива се умножиха повече. Болкитѣ и в двата крака са твърдѣ силни; колѣнетѣ вцепени така, штото едвам се прѣгъват; невъзможно ѝ е да лѣжи, невъзможно ѝ е тоже да ходи без помошта на другиго, положение несносно.

Прѣз мѣсец Октомври тіа се научила за магнетическитѣ лѣкуваниа които аз извършвам в дома си, и накарва да іа донесат. В първото засѣдание оште, сцепванието на колѣнетѣ се намали значително и ходіанието, чрѣз помошта на едного другиго, ставаше по-лесно. Подир една недѣліа тіа ходѣше веке с един бастун сама, болкитѣ бѣха доволно намалени и сънья много по добър. Подир 15 дни, дѣсниа крак съвършенно се бѣше поправил; тіа ходѣше сама до омнибуса. Подир един мѣсец лѣчение, което се извършваше 4, 5 пъти прѣз недѣліата, не ѝ оставаше совѣн едно малко сцепление в лѣвиа крак, което изчезва

съвършенно като дъжда ощипе нѣколко пъти, от време на време, да се мащитисва.

X — В нагадото на Февруари прѣз 1892 година, Г-жица Вапиер, № 40, улица Анжу, падна болна от една сиатика, от кѣто страдаше доволно силно. В продължение на 15 дни тіа се лѣкува разнообразно без никакво улекчение. Нѣкои си та съвѣтвали да прибѣгне към магнетизма, и тіа дъкожда и пека по-мощта ми. От първото заседание подобрението бѣше значително, на третото заседание, тіа бѣше вѣке съвършено добрѣ.

СТРАСТИТѢ

(Тѣхното влияние върху здравето).

В своето поучително писание върху *физиологията* на страстите, славна на проф сор Алибрт казва: „Да учиеш человѣка, трѣба да го търсиш въ душата му, а не въ материялните органи на тѣлесната му покривка. Дѣйствително, и душевната дѣйствия се намират най високи и най величествените философически докторини за человѣка. Основите на словото там се полагат: начала на нашите дѣлжности там са написани с по-изящни и по-знакови.“

Тъй мнѣнѣ на проф сора, прѣвъходно философическа, е една истина, кѣто оправдава напълно тѣзи знаменити души на един прославен мъдрец: *человѣк е една интелигентност, изпълнявана чрез органитѣ.*

Лѣкарите най-много не трѣба да бъдат странни относително до тоз вид наследяща, особенно в тъзи епоха, кѣто се определя изобщо с отличното наречие „нервен вѣк“.

Въ всички философитѣ от стѣкитѣ вѣкове не са престанали от да се занимаватъ с тѣзи науки; Платон нѣщо казва, че человешко тѣло не е осѣн един хармонически инструмент, способен да размишлява, да пѣлнажава, да произвежда душевнитѣ явления.

Тъй, скулпторитѣ, живописцитѣ, музикантитѣ не дѣлятъ ли своитѣ чудовищни съчиненія на тъй високо и дълбоко уединение, което е сѫществувалъ върху порастнитѣ си чувства? Всіуще, като надсоіаяше въ ку необходимостта да се отъ ръже чиловѣчеството отъ философа, се морала, изговаряйе едно дѣлбоко правило и изпращеа по-мисленѣ чо съединението на тѣзи дѣ науки бѣ ще *мислитѣ фичософ*.

Страститѣ които движатъ чиловѣчешката душа, де влияятъ по малко върху организма, колко то върху самото естество на интелигентнитѣ схващания. Сичкитѣ лѣкари го знаіат. Нека земем петалнитѣ страсти, напримѣр скѣпрничеството, завистта, умразата; ще поотвърдим чрез тѣх хора, които имат подобнитѣ чувства, вѣ заразени от болести на пищеварителниятъ канал; на черна дроб, тъй от разяпаление на слепотаха, она, черната от желтеница. Кървавитѣ хора падат ли подвлиянието на страститѣ, се завършватъ ото едно кръвоприлитие къмъ дивата, ако, отъ друго, къмъ болести на сърцето, къмъ рак и отъ ...

Голѣмото стремление къмъ власт, къмъ богатство, имало обикновенно за слѣдствие анеризмитѣ.

Кой не знае, че страститѣ на една преувеличена сърдечна любов имат на слѣдствие тахикардия?

Не е вчашнаа кръ ... предѣлаіе, как трѣба да се побѣдиат страститѣ. Нека вие бъде достатъчно да разберем само с професора Алберта, че морала не е ... на ... на ... на

Писателя прѣкарва, по един начин, сичкото си морално състоіание в своитѣ списания, влага там своитѣ обичаи, вкусове, наклонности тъй, дѣто може да се намѣри дори сухотата на душата му, слабостта на сърдцето му; това е което подкани Біуфона да каже че „стила е человѣка"; тъй, личното изражение, образа на чертитѣ, показват най-обикновенитѣ морални чувства и се изисква една желѣзна человеческа сила за да може да завладее или да скрие душевнитѣ си впечатления.

Без да влизаме в повече подробности, нека кажем че добритѣ и приятни чувства, разхубавіават; коги злитѣ погрозніават.

В това отношение един славен физиономист каза: „Една приятна черта, с хиліади пътіа повторена, се впечетліава в лицето и му дава една постоіанна добра черта; а една грозна черта, с хиліади пъти повторена, се впечетліава в лицето и му дава една постоіанна грозна черта."

Много от тѣзи приятни черти върху физиономиата на едного человека, дават съединени (сичкитѣ други обстоіателства като са еднакви), едно добро лице; както много грозни черти, едно грозно лице.

Человека, казваше още Алиберт, е іавно движим от два разреда умствени іавления; първитѣ се извършват чрез посрѣдничеството на чуствата, другитѣ произхождат от душевния полог — истинския източник на най-живитѣ наши наслаждения.

Следователно изучванието на моралнитѣ чувства, е изучванието в человѣка на най-драгоцѣннитѣ и най-благороднитѣ свойства които той притежава: то ще ни даде да открием истинската теория на страститѣ, за да можем да им наложим таіа іузда, на которіато имаме тайната, чрез едно двойно съблюдение на моралния закон и на игиническитѣ правила.

Нека заключим, че хубостта ще бъде следствие на едно съединение от приятни, благородни и душевно ліубими нѣща със здравието.

Медиумическо излѣчение.

Един от нашитѣ близки приятели ни забѣлѣжва, относително до излѣкуването на голѣмата глистія, чудесното дѣйствие произведено от магнетисването на един медиум по заніатие, г-жа И. Капелла, коіато живѣе у Лиеж, улица Вотем.

„Аз страдах, казва той, повече от осем мѣсеца от таіа трудна болѣст. В продължение на това време, аз опитах напраздно много лѣкарства които лѣкаритѣ, които ме лѣкуваха, ми даваха. Г-жа Капелла, към коіато най насетнѣ се отправих, ми каза, че чрѣз своіата іасновидност, тіа виждала рода на глистіата от коіато аз страдах, и че достаточно ще бъде нѣколко засѣдания за да се отърва *съвършенно* от тѣзи неприятности. Считам се благополучен да мога да засвидѣтелствувам признателността си към неіа, коіато дѣйствително ме излѣчи коренно.

„Това което е извънредно и ліубопитно в този медиум, който притежава една великолепна колекция озаконени свидѣтелства от излѣкувани хора, то е че той дѣйствува тоже със сполука на разстоіание. Болниа според извѣстието, се поставіа на разположението на г-жа Капелла във опрѣдѣленіа час, когато тіа трѣба да дѣйствува със магнетическата си течност. Ако болниа, както се е случвало, не се намира във положението си на опрѣдѣленіа час, медиума се досѣща. За довѣрие на това, нѣма освѣн да се опита; тіа е във положение да ти опише облѣклото, какво вършиш в този час, още и мобилитѣ които се нахождат във стаіата ти.

„Прѣдписаната от неіа магнетисана вода се добива по един твърдѣ прост начин. Медиума напоіава една обикновенна книга със магнетическата си течност, болниа нѣма освѣн да іа втопи във водата.

„Както много лица, които упражніават лѣчителниа магнетизм, са изложени на безпокоителнитѣ лѣкарски удари, тъй и г-жа Капелла, коіато е е

безграмотна [illegible] при всичко туй, нейната предапност не намаліава, тіа се утѣшава със доброто, което раздава. Мнѣнетѣ на [illegible] приѣвани, като на незнаят, и отдава [illegible] на похвалноѣто отношение [illegible]

„От имѣто на [illegible] изтрайнотѣ благодарн сърдечно за добрѣтѣ грижи, [illegible] ми следуіущето: „Когато съм на леглото ми [illegible] дѣлнѣте, близо до моята малка [illegible] опредѣлѣнія час, аз чуствувам въ [illegible] електрически удари, които ми [illegible] горнѣтата [illegible] на [illegible] едно т. [illegible] кога да [illegible] разстояніе. Тоіа е [illegible] удивително, аз имам най голѣмото довѣріе...

„Г-жа Капелла ми казва, че когато тіа ми пише „на разстояніе, за да се намѣри във къщата на болнаа, ней ѝ е достатъчно да има нѣщо на ръка от страдаіущата. Когато нейнія дух е във съобщение съ болнаа по тоз начин, нейнотѣ тѣло остава съвсѣм чуждо от това що се случва около неіа. Щом се разуди, тіа помни това що е видѣла (из „Месаніе").

Лѣкарство показано от една самнамбулка

Ирландскіятъ писатель от миналѣдина вѣк, като разказва историята на [illegible] болно момче, въ коѣто въ 1775 се е [illegible] чрѣзъ едно магнетическо лѣчение, казва, [illegible] магнетически [illegible] това момче [illegible] описало на своіа магнетизатор че в него (момичето) се намирала една гнистія, кбіато по описанѣтѣ, горѣ долу, мѣнала на голѣмата гнистіа (voir soleil) [illegible] в началото не можло да по-кажеш никакъвъ лѣкъ.

„Азъ не виждам никакъв още, ми казва то; щом видиш нѣщо никакъ. Виждам само не [illegible] (нѣкаква [illegible]) и нѣма да іа умори."

„Подіри два дена, аз пожелах да направіа один

опит. От едно древно списание, написано в прѣми-налца вѣк от нѣкого си лѣкарьа на име Агри, съ-брах и направих една листа от сичкитѣ лѣкарства с които този лѣкарь е можал да спояучи при тия раз-ни глисти. Бѣх добрѣ увѣрен че болната, която зна-ѣше да чете, не можеше да ми познаие от то-ва списание наудиаште се твърдѣ на рѣдко дно с. Аз ѝ прочетох с висок глас, без никакви прѣпуждитоми листа на тѣзи лѣкарства, донесени без да е прѣдиз-вѣстена. Из начало аз като ги четѣх, тіа на сѣко лѣкарство отговарѣше просто: „не". На питом казах думитѣ *конопено сѣме* и *кората на горчив портокал*: „да, ми каза тіа, аз съм увѣрена, че тѣзи два лѣкар-ства ще умориат глистата; дайте ми утрѣ, сѣкам че една доза ще бъде достаточна".

„—Как, отговорих, можехте тѣи да прѣдпочете-те и отберете от сичкитѣ лѣкарства що ви проче-тох, само тѣзи? имахте ли познание от едитѣ както от другитѣ?"

„—Аз непознавам щкое, ми отговори тіа, само тѣзи що ми прочетохте из начало, ми се показаха отвратителни; коги тѣзи двѣтѣ ми се понравиха и *почиствуваx* че тѣ ще ми бъдат полезни".

„Аз не се поколебах пиая ашо: да утрѣ пиа дѣцата дам наибъ[illegible] е млѣко в коіато да има конопено сѣме и малко пантъргена кора от горчив портокал: тіа изпи това лѣкарство в седем часа сутрината; в осем и половина часа тіа падна под силни спазми; тіа чустивуваше да се въс-кача нѣшто към гърлото ѝ, което тіа искаше да из-бълва, но не можеше; тоа нѣшто което іа дитиа или хапа по гърлото, на конец падна в стомаха ѝ.

„От тоз час, сичкитѣ нервнатни признаци, които се іавіаваха от четри години насам, по причина на таіа глистіа, коіато никак не се прѣдполагаше да съществува в болната, изчезнаха; нѣколко дни по-слѣ, в един от магнетическитѣ си сънища тіа ме-

моли да й дам рубарб, чрѣз когото тіа изхвърли на цѣло глистіата.

„В много обстоіателства аз можах да узнаіа истинността на този *инстинкт* който указва на сомнамбулитѣ на вѣрно всичко това що може да им бъде врѣдително или нуждно“.

(Извлечено из: *опит върху теориата на сомнамбулическиа магнетизм*).

Продължение на человѣческиа живот.

М. Пфужер е един учен человѣк, който е изучил с голѣмо прилѣжание продължението на живота. Ако той не е можал да рѣши проблемата, поне той ни разказва интересни нѣшта.

Кой знае, например, че безобразнитѣ тѣла нѣмат никакво влияние върху продължението на живота?

Един Ирландийски арендаш на име Овен Каролан, роден на 1637 година, умрѣл в Меат на 1764, на 127 годишна възраст, имал на всѣка ръка и всѣки крак по 6 пръста.

Елсдет Валсон умрѣла в Пост, Шотландиа, на 115 годишна възраст. Тіа е имала височина 2 крака и 3 палеца: била къса.

Един Ирландийски арендаш на име Іаков Доналд, умрѣл на 120 години в околността на Корк. Неговиа бой е бил 7 крака и 2 палеца; той е бил един великан.

Когато нашитѣ органи са опрѣдѣлени в застойчивост, тѣ са атрофират, то е, спадат от обем; слѣдователно, дѣіателността на тѣлеснитѣ части е първото условие за съхранение на нашето здравие. От друга страна едно голѣмо оморіавание тоже става врѣдително. Това се случва тъй и за най-вишитѣ наши органи, като мозъка.

Според статистикитѣ на Олдендорфа, е имало, на 1871 година, в Бавариа, върху 10,000 лица;

14 луди от классата на едно високо развитие
8 луди търговци и занаіатчии.
7 луди земледѣлци.

Слѣдователно учената класса има двойно луди или болни умствено, от колкото селачитѣ.

Тъй, трѣбва да слѣдваме Плутарковото правило: „Един умѣрен труд храни духа, един прѣувеличен —го убива“.

Изобщо не се знае, че употрѣблението на алкоолическитѣ питиета не е никак смъртоносно.

Говори се, че Анибал Камукс, роден в Ница на 1638 г., умрѣл в Марсилиа на 122 годишна възраст, пиал много вино; че Георги Киртон, умрѣл прѣз Іулий 1764 в Окснафал, на 125 годишна възраст, не бил никак като примѣр на въздържанието. Іохана Обст, родена на 1670, умрѣла на 1825 г., в Силезиа, на 155 годишна възраст, пиала ката день по двѣ чаши ракиа.

Хирурга Политиман, умрѣл в Водемонд, у Лотарингиа, на 140 годишна възраст; спорѣд биографиата му, той е достигнал на тъз възраст чрѣз помощтта на неговиа лѣк, който той е употрѣбліавал ежедневно: от 25 годишната си възраст, той се е упивал ката вечер.

Можем да цитираме един Ирландийски арендаш на име Брав, който е достигнал на 120 години и е заслужил слѣдуіуштата епитафиа:

„Под тоз камък лѣжи Брав, който не сполучи да прѣживѣе 120 години, освѣн благодарение на силната бира. Той е бил сѣкога пиан и тъй страшен в това положение дѣто сама смъртта іа бѣше страх от него. Един день въпрѣки неговиа обичай, той бѣше мирен; смъртта взе кураж, нападна го и можа да побѣди този, без съперник, пианица“.

Тѣзи нѣшта разбуждат мисълта: без съмнѣние, тѣзи пианици са могли да бъдат оште по-стари, ако тѣ са живѣли по-умѣрено и по-въздържително. Но, от друга една страна, трѣба да изповѣдаме, че си

нѣма мѣстото, дѣто земаме като врѣда многото употрѣбление от вино или пиво.

Ароматическитѣ питиета, които обемат един алкалоид, отваріат мѣсто на съштитѣ разсъждения както алкоолическитѣ питиета.

Ето един ліубопитен примѣр от извънредно дълго живѣение:

Тома Пар бѣше един бѣден селіанин от Сропеир. На 120 години, той се ужени вторично с една вдовица коіато казва да не е забѣлѣжила никога неговата старина. До 130 години, той прѣкара голѣми трудове и слѣдваше даже да върше. Най-сетнѣ, памѣтта му и гледанието му ослабнѣха; интелегентността му и слуха му останаха добри до смърт.

Той умрѣ в Лондон, на 152 г. и 9 мѣсеца. Харвей рапортира че на аутопсиата му намѣрил доволно тлъстина, гърди доволно обширни, сърце голѣмо и здраво, мозък здрав; изобщо сичкитѣ органи били в добро положение; даже ребрата не прѣдставліаваха това скостіаване на хрущелитѣ, тъй общо в старитѣ; тѣ бѣха запазили еластичеста си.

Въпроса за прѣвареното млѣко.

Трѣбва ли да се прѣваріа млѣкото, което се дава на малкитѣ дѣца? Много от лѣкаритѣ до послѣднитѣ тѣзи дни бѣха за *да*. защото, казваха тѣ, прѣваріаванието било необходимо за да измори туберкулознитѣ бацили, ако по случай съществуват в млѣкото. Напротив, други лѣкари съвѣтваха да се дава млѣкото на дѣтцата прѣсно, тъй както изхожда от кравата, като дават за резон, че в прѣвареното млѣко хранителнитѣ вѣштества са в по малко количество отколкото в прѣсното млѣко.

Г. Доктор Герард, специалист по игиеническитѣ дѣтински въпроси, е един от тѣзи послѣднитѣ като дава най-убѣдителни и справедливи резони: „Бѣл-

тъка (albumine) на млѣкото, казва той, се сгъстіава, над 70 сантиграда, като обира и обема в себе си: фибрината, казеината и маслото, които съставліават над млѣкото една кора, коіато прѣдварително се обира, и послѣ се дава млѣкото на дѣтцата Това не е веке млѣко, то е една нечиста жидкост, раздразнителна по причина на разната сол коіато съдържа, без естественни омѣкчителни вѣщества в себе си; твърдѣ малко хранителна и без никаква, или твърдѣ малка полза, за дѣтето. Дѣтцата от подобно едно млѣко умират от нехранение; слѣдователно подобрѣ ще бъде да се храніат с прѣсно млѣко, което, като съдържа в себе си най естественнитѣ нѣшта, е по хранително.“

Види се че сега за сега въпроса е напълно рѣшен от опрѣдѣлителнитѣ опити, за които Фигаро от 6 Октомври, ни дава основни изложениа. Освѣн това, послѣдниа *игиенически конгрес* в Женева, дава слѣдуіуштитѣ закліучениа:

„*Прѣсното кравешко млѣко* е едничкото, което може да замѣсти майчиното млѣко; в искуственната храна на дѣтето то може да се употрѣби изобшто.“

И сега, самитѣ партизани на вареното млѣко, додоха да потвърдіат без противорѣчие слѣдуіуштитѣ дѣйствиа:

I—Да вѣрва нѣкой че туберкулознитѣ бацили се унищожават от прѣвареното млѣко, е една иліузиа; когато тѣ съштествуват, не умират освѣн под една температура по горніа от 120.

II—Дванадесет индийски свинчета (гризіаште животно) здрави се раздѣлиха на три разреда; едничката тѣхна храна бѣше млѣкото от една и съшта крава, дадено изобилно; с таіа само разлика, че първиа разред земаше само *варено млѣко;* вториа само *млѣко на което каймака бѣше взет* или *обран;* третиа *млѣко прѣсно* штом се издоѣше.

Закліученната бѣха слѣдуіуштитѣ:

Прѣди да се свърше първиа мѣсец, разреда, който се хранѣше с *варено млѣко*, измрѣ. Всѣко едно умираше със спазми, като прѣдварително се нахождаше в едно раздразнително положение.

Аутопсиата показа една атрофиа на сливицитѣ и нѣкакви конжестии (събрана кръв), в червата и в бѣлиа дроб; оште и един общ красник (подутие).

Вториа разред, който се хранеше с *млѣко без каймак*, измрѣ слѣд четиридесет и осем дни; аутопсиата показа съштитѣ знакове, както и за първиа разред.

Най сетнѣ подир един опит от три мѣсеца, индийскитѣ свинчета хранени с *прѣсно млѣко* бѣха сички живи и в добро положение, тѣ даже отвъдиха и малки. Подир този опит, тѣ се отпустнаха да живѣіат свободно.

Този опит се подпови много пъти и всѣкога даде съштитѣ слѣдствиа: слѣдователно, вареното млѣко е напълно осъдено както и това без каймак, което се продава твърдѣ скъпо; не е съштото и съ прѣсното млѣко, което остава да бъде като истинска храна на дѣтето, което нѣма майка или дойка.

(Из един медицински вѣстник).

Един игиенист.

ПРОТИВОІАДИА.

Ежедневно се случва по къшгіата, от незнание или от немарливост, да се изпиват нѣкои отровни нѣшта. В подобен случай, особенно ако нѣма на близо или на скоро лѣкарь, като какво трѣба да се върше? Вкратце ште изложим прѣдпазителнитѣ мѣрки и нѣштата, които може да се дадат за противоіадие. Обикновенно не се знае естественно като какво е погълнатото отровно вѣщество. Трѣба да се произведе бълвоч чрѣз ипека или тартър еметик. В случай че тѣзи нѣшта ги нѣма, то малко топла вода като се

ние, може да заслужи да произведе бълвоч. Найсетнѣ, сегашната фармакопеа прѣдлага за общто противоіадие еднаква смѣс от еднакви части на: магнезиа, идратно пероксидно желѣзо (hydrate de peroxide de fer) и въглен от животно (charbon animal). Когато погълнатото вѣштество се знае или се узнае, то може да се поведе нѣкой, в отбора на тротивоіадието, по слѣдуіуштата таблица:

Силни кислоти.—Магнезиа, умѣкчителни питиета.

Живачни приготовления. — Минерална сѣрена вода, сѣра, бѣлтъчна вода (на 4, 5 іайца бѣлтъка с една литра вода).

Зарнъчави приготовления (arsenicales). — Идратно сески оксидно желѣзо (sesquionyde de fer hydraté) в голѣма доза, стрит въглен размѣсен с подсладена вода, вáрена (от вар) вода.

Мѣдени приготовления (cuivreuses).—Магнезиа и съштитѣ, както се каза за живачнитѣ.

Оловни приготовления (de plomb).—Сѣрена вода, сѣра, магнезиа, сѣрен състав от сода или магнезиа.

Антимониални приготовления (antimoniales).—Нѣшта от танен, кафе.

Фосфорни приготовления.—Магнезиа калципата в голѣма доза, умѣкчителни питиета, теребентиново масло.

Кантаридни приготовления.—Камфора и умѣкчителни питиета.

Наркотически приготовления.—Кафе в голѣма доза, синапизми, танен.

Стрихнина.—Танен, тенгура от іод, умѣкчителни питиета.

Гъби.—Разслабително от рециново масло, синапизми и етерическо прѣдписание.

ФЛАНЕЛАТА.

Фланелата е едно облѣкло от най-необходимитѣ и от най-потрѣбнитѣ, особенно зимно време.

Този плат има за прѣимущество специално да попива пота и да държи топлината на тѣлото в едно равно положение; което ще каже че фланелата до нейдѣ пропъжда простудката.

Но трѣбва ли от това да закліучим че сички трѣба да носим фланела? Іавно е, че не.

Тѣзи, които са хропотничави, които са потат лесно; тѣзи които са слаби в гърдитѣ и които имат деликатно здравие; оште, старитѣ хора, които са изгубили сѣкаква енергиа, може да носат фланела: тѣзи, без да изгубат ништо, сичко може да спечеліат.

А сички тѣзи, които се радват на едно добро здравие, които са корави и силни, както нито се потіат, нито хропотничеви стават, но са принудени да носіат това облѣкло: тѣ ще станат чувствителни на студа. Слѣдователно като е лишен човѣк от горѣказанитѣ слабости, той нѣма нужда от фланела.

Сърцето и алкоола.

От денѣ на денѣ главнитѣ дѣйствиа на алкоола се указват чрѣз опита; авторитетнитѣ науки, печата, катедрата извѣстіават че тъзи обштественна іазва, поразіава человѣка не само в мозака но оште и в сърцето; нѣшто което се засвидѣтелствува от Лондонскиа медицински факултет чрѣз слѣдуіуштето клиническо дѣйствие.

Един лѣкарь в клиниката се обръшта към един ученик и му казва:

—Бъдете тъй добьр дѣто да прѣчетете тупкането на сърцето ми, тъй както съм прав.

Ученика прѣчете 74 удара.

Г. Ришарсон сѣда върху един стол, и изново моли ученика да прѣчете пак пулса му.

— Сега аз намирам 70 удара, казва ученика.

Г. Ришарсон подпр това лѣга на едно канапе, и моли пак да прѣчете ученика ударитѣ на сърцето му.

— Ліубопитно нѣшто, казва ученика, сега аз не намирам освѣн 64 удара.

— Това не е никак извънредно, отговори опитниа лѣкарь Когато нѣкой си лѣгне, сърцето почива; затова и нощтем си лѣгаме за да може то да си отпочини.

Когато сте лѣгнали, сърцето ви бие 10 пътіа по малко на минутата, което отговаріа на 600 тупканиа по-малко на час. Като земем напримѣр срѣдніото число, което е 8 часа сънь нощтѣм, ще намѣрим една разлика от 5,000 тупканиа за нощ. На всѣко тупкание, сърцето изхвърга 6 унции кръв, слѣдователно то изхвърга, в продължение на сънья за една нощ, 30,000 унции кръв по-малко, от колкото денѣм. Слѣдователно сърдечното работение нощтѣм е значително намалено, и това е необходимо за спокойствието на тѣлото.

Напротив, ако земнем едно, даже малко, количество алкоол, което има за дѣйствие да забързіава сърдечното тупкание, то ще намѣрим едно слѣдствие съвсем противно: вмѣсто да намалим сърдечното тупкание 30,000 пътіа, то ние ще го увеличим 15 000. На утрѣшниа день като станем, ние се намираме по-уморени и по-неспособни за работа, от колкото прѣди да си лѣгнем.

Ето логичното тълкуване на тѣзи главоболиа, стомашни и други неудобства, които заподирват слѣд една извъвредна вечер, в коіато се са употрѣбили нѣколко малки чашки от алкоолически питиета. Прѣдположете че това дѣйствие става привичка в человѣка, той ще се намѣри слѣд това неусѣтно прѣд една физическа и морална слабост, произходіашта от ежедневното погълване на една доза алкоолическо питие. Този опит доказва повече от веднъж че алколизма е, както го казвахме по горѣ, една истинска обштественна іазва.

Способ против отравіанието.

В случай на отравіание или подир едно тежко не смилание на ѣстието, додѣ дойде лѣкарьа, направи слѣдуіуштето:

В една малка лъжичка от сладко с топла или студена вода, размѣси една пълна лъжичка, тоже малка, със сол и толкова мустарда, и го дай да го изпие болнца. Штом го изпие, то дѣйства като еметика; сичко, което има в стомаха, се избълва. Подир това дай на болнца бѣлтинята от іайцето за да обере останалата отрова, а опите по сетнѣ дай му и една чаша кафе. Тѣзи послѣднитѣ нѣма да се дадат, освѣн като стомаха се оталожи от бълвоча.

Важно извѣстие.

Холерата у наз е в предвечерието си. Отвред тіа ни е забиколила. Не е чудно един день да се поіави и между нази. В подобно едно положение, ние трѣбва да бъдем предварително приготвени за да можем всѣчески да отблъснем нейнитѣ опасни удари.

Тіа е лоша и опасна за тѣзи, които незнаіат като как да се предпазіат и предваріат, в случай че пострадат.

В това отношение *„Здравословие“* издаде особна брошура под название *„Предпазителни и лѣчителни мѣрки против холерата“* в коіато е изложено вкратце всичко, което трѣбва да извърше нѣкой за да се предпази и излѣчи. Който последва нейнитѣ съвети нѣма от што да се бои: стига да има на разположението си лѣкарствата, които тіа препоръча.

Тритѣ главни лѣкарства които са необходими за предпазвание и лѣчение се намират готови в редакцията. Сѣки може да си ги достави. Тѣ костуват 3 лева*) и са достатъчни да отговоріат за нуждата почти на 100 души. Брошурката — даром. **РЕДАКЦИАТА**

*) по лев шишето, а не 5 лева, както погрѣшно се напечати в кн IV и V.